

RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIGINDA TEKNIĞİN YERİ VE ÖNEMİ

Mustafa OSUNLUK **

*Bu metin Radyo -TV. Yayıncılığında Tekniğin Yeri konulu panelde bildiri olarak sunulmuştur
16Şubat 1992 -ANKARA*

***PTT Genel Müdürlüğü - Elektrik Mühendisi*

İçinde bulunduğumuz yüzyıla birçok isim verilmiştir. Atom çağı, Uzay çağı, Bilgisayar çağı gibi. 20. Yüzyıl için son zamanlarda kullanılan bir deyimde "İletişim çağı" deyimidir. İletişim teknolojisinde son yıllarda yaşanan gelişmeler, toplumlar ve kültürler arasındaki bütün duvarları yıkmış, toplumları ve kültürleri adeta "silkelemiştir."

Toplumlar ve kültürler arasındaki bu hızlı ve yoğun etkileşim büyük ölçüde Radyo ve Televizyon Yayıncılığı ile olmaktadır ve toplumları ortak bir dünya kültürü oluşturmaya itecek kadar derin bir etki yapmaktadır. Bu ortak dünya kültürü, insan hakları, demokrasi, açıklık ve barış gibi temel ilkeler çerçevesinde oluşmaktadır.

İnsanları, toplumları etkileyen onları değiştirmeye, gelişmeye zorlayan Radyo ve Televizyon Yayıncılığı üç ana unsurun işlevlerinin birleştirilmesi ile gerçekleşmektedir. Bunlar,

1- Stüdyo hizmetleri: Haber ve programların hazırlanması, yani bunların içerik yönünden sanatsal boyutuyla oluşturulması,

2- Teknik hizmetler: Hazırlanan haber ve programların Radyo ve Televizyon alıcılarından izleyiciye sunulabilecek duruma getirilmesi,

3- İdari Hizmetler: Stüdyo ve teknik hizmetlerin işlevlerini gerektiği gibi yerine getirebilmesi için çalışanlara gerekli desteğin sağlanmasıdır.

Teknik hizmet Radyo ve Televizyon Yayıncılığının her yerinde vardır. Bir yayının gerçekleşebilmesi için haber ya da programın teknik hizmet desteğinde Radyo ve Televizyon tekniğine uygun olarak hazırlanması ve kaydedilmesinden sonra, Radyo-Link kanalıyla verici istasyonlarına taşınması ve verici antenlerinden

386- ELEKTRİK
MÜHENDİSLİĞİ **81**

standartlara uygun olarak elektromanyetik dalga biçiminde "yayınlanması" gerekir.

Başka bir deyişle hazırlanan ya da hazır olarak elde edilen bir haber ya da programın "yayın" kimliğini alabilmesi için kitlelere ulaştırılması yani verici istasyonlarından "elektromanyetik" dalga biçiminde yayını gerekmektedir.

Yayını yapan verici ünitesi bir yer vericisi, bir uydu vericisi ya da bir kablo TV vericisi olabilir. Fakat vericinin türü yayın olayının vericide başladığı gerçeğini değiştirmez. Çünkü haber ya da programın kitlelere ulaşma aşamasına burada gelinir.

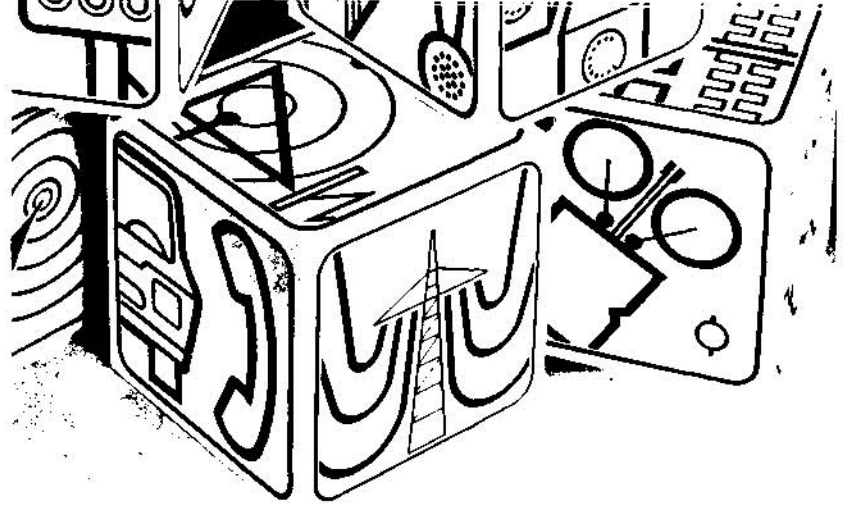
Radyo ve Televizyon Yayıncılığında stüdyo ile verici hizmetleri arasında şöyle bir ilişki vardır. Verici olmadan stüdyoda hazırlanmış programları yayınlamazsınız, fakat hazır programları, filmleri ya da müzik küplerini kullanarak bir vericiden yayın yapabilirsiniz. Bunun için mutlaka stüdyo hizmeti gerekmez. Ancak burada unutulmaması gereken şey, kitleleri etkileyen onları yönlendiren unsurun haber ya da programların içeriği olduğudur. Halk için ve halk yararına yayın söz konusuysa stüdyo hizmeti vazgeçilmezdir.

Kısaca özetlemek gerekirse verici ve stüdyo hizmetleri Radyo ve Televizyon Yayıncılığı için ayrılmaz bir bütündür.

Verici hizmetleri yayın boyutunu oluşturduğundan 1982 Anayasası Radyo ve Televizyon Yayıncılığını Devlet tekeline almak amacıyla 133.ncü maddesinde;

".....Radyo ve Televizyon istasyonlarının kurulup işletilmesi Devlet tekelindedir. Devlet bu tekel tarafsız bir kamu kuruluşu eliyle kullanılır....." demektedir.

Ne bugün ne de daha önce stüd-

yoda program üretimini engelleyen hiçbir yasa ya da Anayasa maddesi olmamıştır. Tersine birçok program TRT tarafından özel kuruluşlara yaptırılmaktadır. Anayasa ve TRT Yasası ile yasaklanmış olan yani Özel Radyo ve Televizyon Yayıncılığını engelleyen verici istasyonlarının kurulup işletilmesidir.

Anayasa'ya dokunmadan Türkiye'de Özel Televizyon Yayıncılığını başlatabilmek amacıyla 21 Ocak 1989 tarihinde 3517 sayılı Yasa ile Radyo ve Televizyon vericilerinin kurulup, işletilmesi ilgili hak ve görevler PTT Kurumuna devredildi. Bununla ilgili olarak çalışan personel de PTTye devredilirken TRT'de elde ettikleri sosyal ve özlük hakları kısıtlandı, maaşları donduruldu, ikramiye hakları kaldırıldı.

Vericilerin PTTye devrinden bir süre sonra Magic Box Star 1 kanalıyla Türkiye üzerine yayın yapan bir uydudan ilk özel TV yayını başlattı. Oldukça pahalı çanak anten sistemi ile izlenebilen Star 1'in izleyici sayısını artırabilmek için yer vericileri kuruldu. Belediyeler de, "retransmisyon" dediğimiz yöntemle uydu yayınlarını yer vericilerinden tekrar yayınlamak için bölge halklarına TRT ve Star 1 yayınlarının yanısıra

yabancı uydu yayınlarını da izleme olanağı yarattılar. Anayasa'nın 133. ncü maddesi fiilen delindi ve TRT tekeli ortadan kalktı. Her yerde, bir kıt kaynak olan frekans bandını rasgele kullanan, hangi standartlara ne ölçüde uyduğu belli olmayan vericiler kuruldu. 3517 sayılı yasanın Anayasa Mahkemesince iptal edilmesinden sonra hiçbir yasal düzenlemeye gidilmemesi üzerine doğan yasal boşluk yeni Özel TV girişimlerine yol açtı.

Bu arada olan, vericilerle birlikte PTTye devredilen 1500 kadar personele oldu. PTTye devredildikten sonra da aynı işi, kanal sayısını artırabilmek için daha fazlasıyla yapan bu insanların maaş, ücret ve özlük hakları açısından mağdur edilmeleriyle Anayasa'nın "eşit işe eşit ücret" ilkesi de çiğnendi.

Özel TV'ye kurban edilen bu personelin 3517 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle başlattıkları hukuk mücadelesini kazanmalarına karşın yargı kararları uygulanmadığı için mağduriyetleri devam etmektedir.

Hukukun üstünlüğüne dayalı, insan haklarını benimsemiş, çağdaş, demokratik bir ülke olma çabasındaki Türkiye'ye yakışma-

yan bu durumun önlenmesi, vericilerin ve personelin TRT'ye devredilerek bugüne kadar yitirdikleri tüm haklarının iadesi zorunludur.

Özel Radyo ve Televizyon istasyonlarının kurulması, özel Radyo ve Televizyon yayıncılığının serbest bırakılması, çağdaş ve toplumsal bir gereksinimdir. Ülkemizde bu konuda var olan toplumsal uzlaşma fazlasıyla yeterlidir.

49. Hükümetin "Kamu idaresinde öncelikle önem verilecek hususlar" konusundaki genelgesinde;

- Herkes hakkını arayabilecek, savunabilecek ve haklı olduğu konuda muhakkak surette hakkını alacaktır,

- Halka güven ve inandırıcılık verilecektir.

- Herşeyin açık ve herkesin gözü önünde cereyan etmesi, herşeyi hukukun içinde ve hukukun üstünlüğünü sağlayarak başarmak esas olacaktır,

- Özel Radyo ve Televizyon istasyonlarının kurulması için yasal düzenleme yapılacaktır.

- Yasama, Yürütme ve Yargı organları arasındaki kuvvetler ayrılığı prensibi çok düzgün şekilde işleyecek, hiç kimsenin Anayasa'nın vermediği bir yetkiyi kullanmasına müsaade edilmeyecektir,

denilmektedir.

Özel Radyo ve Televizyon Yayıncılığı konusundaki şu sıralarda Parlamento'da çalışmalar yapılmaktadır.

Ancak diğer taraftan PTT halen yürütme organına bağlı bir KİT olarak Anayasa'nın kendisine vermediği bir yetkiyi kullanmakta yani verici istasyonlarının kurulup, işletilmesini yapmaktadır.

66 Ancak diğer taraftan PTT halen yürütme organına bağlı bir KİT olarak Anayasa'nın kendisine vermediği bir yetkiyi kullanmakta yani verici istasyonlarının kurulup, işletilmesini yapmaktadır. fŞ

Ayrıca, yasal yollardan hakkını arayan, savunan ve haklı oldukları yargı kurumlarınca onaylanan verici personeli halen haklarını alamamışlardır.

Halka güven ve inandırıcılık verebilmek için, herşeyi hukukun içinde ve hukukun üstünlüğünü sağlayarak başarabilmek için, öncelikle devletin ve bağlı organlarının hukuk kurallarına ve yargı kararlarına saygılı olması ve bunları hemen uygulaması gerekir.

Vericilerin TRT'ye iadesi Özel TV'ye engel değildir. Tam tersine Özel TV için bu şekilde sağlıklı bir ortam oluşturulabilir. Bunu sağlayabilmek için konunun yasal alt yapısının çok iyi hazırlanması gerekir.

Bu konuda, altı yıldır çalışan bir Mühendis olarak, Türkiye'deki Radyo ve Televizyon Yayıncılığı konusunda yapılacak yasal düzenlemelerde yer alması gereken bazı hususlara ilişkin önerilerim şunlardır:

1- Radyo ve Televizyon Vericilerin ve personelinin TRT'ye iade edilerek, çalışmalarının kayıplarının tazmin edilmesi,

2- "Ulusal İletişim Kurulu" olarak

adlandırılacak bir üst kurul oluşturularak Radyo ve Televizyon yayını için bir kıt kaynak olan frekans bandının bu kuruluş eliyle tahsisinin ve denetiminin sağlanması,

Yeni kurulacak verici istasyonların gücü, yeri ve standartlara uygunluğunun bu kuruluş eliyle belirlenmesi ve denetlenmesi,

3- TRT'nin ve Ulusal İletişim Kurulunun idari ve mali açıdan tam özerk olmalarının sağlanması,

4- TRT'ye iki kamu kanalı dışında kalan kanalları kiralama yetkisi verilmesi ve bu yetkinin kullanımında TRT'nin serbest olması,

5- Özel tüzel kişilere gerek ulusal düzeyde, gerekse yerel Radyo ve Televizyon Verici istasyonlarını kurup işletme ve yayın yapma özgürlüğü verilmesi,

6- özel Radyo ve Televizyon Yayınlarının içerik açısından basın-yayın yasasına tabi tutulması,

7- Kablo TV şebekesi ve kablo TV yayınları bir abone hizmeti olarak ele alınmalı ve öyle kalması sağlanmalıdır. Kablo TV mevcut TV yayınlarını abonelerine kablo ortamından ulaştıran bir sistemdir ve parasal kaynağını abonelerinden sağlar. Bu sistemin tesisi ve işletmesini PTT bir abone hizmeti olarak yapılabilir. Ancak buradan yapılacak yayınların da Ulusal İletişim Kurumu tarafından denetlenmesi gerekir.

8- Sözü edilen Ulusal İletişim Kurumunun çekirdeğini bugünkü Radyo Televizyon Yüksek Kurulu oluşturabilir.

Bütün bahsettiklerim benim kişisel görüşlerimdir ve başka hiçbir kişi ya da kuruluşu bağlamamaktadır.

Türk Ulusu için en iyisini diliyorum.